

สรุปสาระสำคัญ

จากการประชุมวิชาการพัฒนาสุขภาพเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ครั้งที่ 2

“สรรค์สร้างความรู้มุ่งสู่สุขอนามัยสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม”

ระหว่างวันที่ 2-3 มิถุนายน 2553

ณ ทึก การ์เด็น สปาร์ตอร์ต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โดย กลุ่มอนามัยเด็กวัยเรียนและเยาวชน สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย

การประชุมวิชาการในครั้งนี้เป็นกิจกรรมภายใต้โครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ปี 2553 ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 พ.ศ.2550-2559 มีวัตถุประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติและน้อมเกล้าฯถวายในโอกาสครบรอบ 30 ปี ของการทรงงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร เพิ่มพูนความรู้และทักษะการส่งเสริมและเฝ้าระวังภาวะโภชนาการ สุขอนามัย และอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การดำเนินงานด้านสุขภาพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม รวมทั้งเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาคีเครือข่ายการพัฒนาสุขภาพสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยมีดร.นายแพทย์สมยศ ศิริทมิ อธิบดีกรมอนามัย เป็นประธานการประชุม ผู้เข้าประชุมประกอบด้วย ผู้บริหารและครูอนามัยโรงเรียนพระปริยัติธรรม และบุคลากรสาธารณสุขที่ดูแลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในพื้นที่เป้าหมายจังหวัดเชียงราย น่าน แพร่ และตาก รวมถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องจากสำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป้าหมาย ศูนย์อนามัยที่ 10 กรมควบคุมโรค และกรมอนามัย จำนวน 200 คน พร้อมจัดแสดงนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติและนิทรรศการผลงาน“เลิศล้ำโภชนา สุขอนามัยดี นวัตกรรมเด่น” ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม 9 แห่ง โดยมีสาระสำคัญโดยรวม ดังนี้

1. ชมวิทัศน์ “30 ปี กพด.” เป็นวิทัศน์การทรงงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร จัดทำขึ้นโดย กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีร่วมกับสำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำหรับเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในโอกาสครบรอบสามทศวรรษการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร

2. ปาฐกถาพิเศษ “ได้ร่วมพระราชดำริ กพด.” โดย ว่าที่ร้อยตรีภคดิ ชันชมิตกร กรมวังผู้ใหญ่ สำนักพระราชวัง กล่าวถึงพระราชประวัติของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี การทรงงานและการเป็นต้นแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารให้กับนานาประเทศ แผนการพัฒนาตามพระราชดำริและทิศทางการพัฒนาสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งด้านสุขภาพและการศึกษา

3. บรรยาย “สานพลังพัฒนา สมคำห่วยไฮ สุขอนามัยสามเณร” โดย นายแพทย์สมศักดิ์ ภัทรกุลวณิช รองอธิบดีกรมอนามัย กล่าวถึง นโยบายกรมอนามัย โครงการตามพระราชดำริ แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม และการก้าวสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และนายพนม ศรศิลป์ ผู้อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กล่าวถึง การประสานการดำเนินงานกับกระทรวงสาธารณสุข สถานการณ์โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ยังไม่ได้รับการดูแลด้านสุขภาพ 30% และตัวอย่างโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ได้รับการดูแลด้านสุขภาพเป็นอย่างดี

4. แบ่งกลุ่มฐานความรู้ 4 ฐาน ประกอบด้วย

- ฐาน 1 “โภชนาการดี อาหารปลอดภัย เสริมไอโอดีน” โดยวิทยากรจากสำนักโภชนาการและสำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย ประกอบด้วย การทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อนเข้าสู่บทเรียน ให้ความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของเด็กอายุ 0–18 ปี สถิติการทดสอบหาสารไอโอดีนในอาหาร การล้างผัก การเลือกซื้ออาหารและการสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียน

- ฐาน 2 “ส่งเสริมออกกำลังกาย เสริมสร้างสุขอนามัย” โดยวิทยากรจากกองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ และศูนย์อนามัยที่ 10 กรมอนามัย ประกอบด้วย การให้ความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน เช่น ยืดเหยียดกล้ามเนื้อ Step Test โดยสาธิตและสาธิตย้อนกลับ ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกกำลังกายด้วย รวมถึงให้ความรู้เรื่องสุขอนามัยโดยใช้หลักสุขบัญญัติ 10 ประการ

- ฐาน 3 “ฉลาดรู้ ฉลาดรัก พิทักษ์หนอนพยาธิ น้ำสะอาด” โดยวิทยากรจากสำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค และสำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย ประกอบด้วย การให้ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพน้ำบริโภคพร้อมสถิติการตรวจหาโคลิฟอร์มแบคทีเรียและคลอรีนอิสระคงเหลือในน้ำ และการให้ความรู้เรื่องโรคหนอนพยาธิพร้อมทั้งให้ผู้ตัวอย่างชนิดของหนอนพยาธิจากกล้องจุลทรรศน์

- ฐาน 4 “Happy Toilet & Safety School” โดยวิทยากรจากสำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การแบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มให้ความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยและความปลอดภัยในโรงเรียน พฤติกรรมการใช้ส้วมที่ถูกต้องและมาตรฐาน HAS และแผนปฏิบัติการอพยพหนีไฟในโรงเรียน โดยมีเกมส์สอดแทรกความรู้ ตอบปัญหาชิงรางวัล และระดมความคิดเพื่อหาความต้องการและความคาดหวังของสุขอนามัยและความปลอดภัยในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

5. เสวนา “ปริยัติธรรมนำสามเณรสุขภาพดี : ได้อย่างไร” โดยวิทยากรพระภิกษุ 4 รูป ได้แก่

- 1) พระครูโสภณปัญญารุท ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 6
 - 2) พระครูวิมลศิลป์กิจ ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย
 - 3) พระครูถาวรรัตนานุกิจ ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน
 - 4) พระจิระพันธ์ คมภิรมย์โม ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดแพร่
- ผู้ดำเนินรายการ : นายแพทย์สมพงษ์ สกุลสิทธิยาภรณ์ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมสุขภาพ

โดยมีสาระสำคัญ คือ การให้ความสำคัญและเน้นดูแลอาหารที่เป็นประโยชน์และน้ำดื่มสะอาด รวมถึงการส่งเสริมสุขภาพ 5 อ การกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ความร่วมมือและการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน การยึดหลักปัจจัย 4 เพื่อการดำเนินงาน ได้แก่ เครื่องนุ่งห่มสะอาด อาหารที่ถูกสุขลักษณะ ที่อยู่อาศัย และการรักษา การเข้าถึงบริการสุขภาพและการปฏิบัติกิจกรรมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

6. บรรยายและสาธิต “ออกกำลังกวีวิธี ตามวิถีสมณะ” โดย รองศาสตราจารย์เจริญ กระบวนรัตน์ ภาควิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ให้ความรู้เรื่องการออกกำลังกายที่ถูกต้อง และเหมาะสม วัตถุประสงค์ ประเภท และวิธีการการออกกำลังกาย โดยเน้นการออกกำลังกายเพื่อพัฒนาสมอง มีสมาธิ และมีสติ เช่น ตาราง 9 ช่อง ยืดเหยียด โดยใช้ร่างกายเป็นอุปกรณ์หรือวัสดุภูมิปัญญา : ยางวง ร้อยเป็นเส้น ฯลฯ รวมทั้งให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีส่วนร่วมสาธิตย้อนกลับการออกกำลังกายที่ถูกต้อง

7. อภิปราย “เสริมสมอง กรองปัญญา คุณค่าบทเรียน” โดย พระครูสุจิณวรคุณ โรงเรียนโสภณจริยธรรมวิทยา จังหวัดเชียงราย พระคงศิลป์ ภุทราวุฒโท โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดนิโครธาราม จังหวัดน่าน และนายอนุพล ปวนสุข โรงเรียนเซตวันวิทยา จังหวัดแพร่ และผู้ดำเนินรายการ : นายแพทย์สมพงษ์ สกฤตอิสริยาภรณ์ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งแต่ละท่านได้แสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการประชุม การนำไปใช้ประโยชน์ รวมถึงข้อเสนอแนะในการพัฒนาสุขภาพสามเณร คือ แรงบันดาลใจจากการทรงงานของพระองค์ การกำหนดนโยบายด้านสุขอนามัยสำหรับสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การกำหนดนโยบายการปฏิบัติที่ชัดเจนระดับกลุ่มจังหวัดและความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ องค์ความรู้ด้านสุขภาพและการนำต้นแบบมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน พื้นฐานการดูแลสุขภาพสามเณรของแต่ละแห่ง การออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับพระภิกษุสามเณร แรงสนับสนุนการขับเคลื่อนด้านสถานที่และบุคลากร และการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเสริมสร้างสุขภาพให้ดีขึ้น

จากการประเมินผลการประชุมโดยภาพรวม ผู้เข้าประชุมมีความพึงพอใจระดับมากถึงมากที่สุด และเห็นควรจัดให้มีการประชุมปีละ 1 ครั้ง มีกิจกรรมให้บริการความรู้ที่หลากหลาย และสนับสนุนสื่อเอกสารวิชาการ และวัสดุอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนงานส่งเสริมสุขภาพอย่างเพียงพอ อันจะเป็นผลทำให้ผู้บริหารและครูอนามัยโรงเรียนพระปริยัติธรรมรวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่เข้าร่วมประชุมสามารถนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดและนำต้นแบบผลงานความสำเร็จไปเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนและพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อก้าวสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตามมาตรฐาน อันจะส่งผลให้สามเณรมีความรู้ ทักษะ มีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม มีภาวะสุขภาพดี และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี

สิ่งที่จะดำเนินการต่อไป คือ การจัดทำ “หลักสูตรพัฒนาพระที่เลี้ยงด้านสุขภาพและอนามัยสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม” ภายใต้การมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนงานให้เกิดผลต่อสุขภาพสามเณร อันจะเป็นรูปแบบนำร่องสำหรับการขยายผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการต่อไป
